

USA pressade FN att sparka MR-övervakare

För att stärka de mänskliga rättigheternas (MR) efterlevnad i Afghanistan utnämnde FN-chefen, i april 2004, en särskild övervakare, Cherif Bassiouni. Från FNs sida var det en markering att det föreligger problem med de mänskliga rättigheterna och att dessa måste tas på allvar. Det sågs också som stöd och komplement till Afghanistans oberoende kommissionen för mänskliga rättigheter. Den senare leds av Dr Sima Samar som gästade SAK i Sverige vid ett flertal tillfällen.

TEXT: BENGT KRISTIANSSON*

Cherif Bassiouni har under sin tid som övervakare uttryckt oro för brott mot de mänskliga rättigheterna som begås av krigsherrar, afghansk polis, de USA-ledda koalitionsstyrkorna och de inhyrda säkerhetsföretagen. Han har framhållit den ojämlika situationen för kvinnor, "trafficking"-problematiken, brist på säkerhet till egendomsägande (hus och land) med mera. Han har också haft starka synpunkter på USAs

bidrag till övergreppen av de mänskliga rättigheterna i Afghanistan.

Han har utgått från att de amerikanska truppernas uppträdande och hantering av fångar måste vara ett föredöme för de afghanska styrkorna som är under uppbyggnad. Bassiouni var särskilt intresserad av de åtta fångar som avlidit i amerikanskt förvar. Han uttryckte också intresse för att få tillgång till de mer eller mindre hemliga förhørscentralerna i Afghanistan dit tillfångatagna misstänkta terrorister förs av USA och kvarhålls under rättsvidriga former. Bassiouni krävde att människorättsorganisationer och FN ska få tillträde till amerikanska fångläger i Afghanistan och han krävde tillträde till Guantanamo Bay, där troligen flera hundra afghaner hålls fångna. Han krävde för mycket för att få vara kvar.

USA pressade i april i år FN att dra in Bassiounis befattning. Med hänvisning till förekomsten av Afghanistans människorättskommission och, enligt flera uppgifter, synen att problematiken med de mänskliga rättigheterna förbättrats avsevärt,

hävdades att något särskilt övervakning inte längre behövdes.

När jag samtalande med Dr Sima Samar om detta strax efter Bassiounis avskedande, gjorde hon klart att hon inte alls delade den synen. Att FNs särskilde övervakare inte längre finns försvagar förstås den samlade förmågan att övervaka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Men det var väl också vad USA önskade uppnå med sin insats. Bassiouni, som mer än någon annan insisterat på att amerikanska trupper – och myndigheter – också måste säkra att de mänskliga rättigheterna efterlevs och stå till svars när brott begås, tvingades bort från jobbet, av just USA. Det är illavarslande för oss som hoppades på förbättring i framtiden. Men kvar är Afghanistans människorättskommission och Sima Samar som inte har en tanke på att ge upp kampen för de mänskliga rättigheterna. Men det hade nog inte Bassiouni heller. ■

* Bengt Kristiansson är SAKS generalsekreterare.